

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΘΕΜΑ Α

A1.

[Σημείωση: Η 1^η παράγραφος του κειμένου δεν περιλαμβάνεται στην περίληψη.]

Αναφερόμενος ο συγγραφέας στην σπουδαιότητα της γνώσης του παρελθόντος επισημαίνει ότι οι ιστορικές συνθήκες διαμορφώνουν την γλώσσα και τις αξίες που συγκροτούν την νοοτροπία και την κοινωνική ζωή (το πολιτισμικό μας περιβάλλον), παράγοντες που αναδεικνύουν και τη δική μας ευθύνη απέναντι στις μελλοντικές γενιές. Η γνώση του παρελθόντος και των ανθρώπων που το διαμόρφωσαν καθορίζει την κατανόηση του παρόντος και της πολιτισμικής μας ταυτότητας. Η γνώση της ιστορίας, επομένως, μας βοηθά να κατανοήσουμε τις επιλογές και τα λάθη του παρελθόντος, το παρόν και τους μελλοντικούς μας στόχους.

ΘΕΜΑ Β

B1.

Ενώ δεν ζητούνται παραθέματα από το κείμενο, σας τα αναφέρουμε, ώστε να κατανοήσετε τις απαντήσεις.

α. Λάθος (2^η παράγραφος, «... ότι τελικά όλοι είμαστε προϊόντα της ιστορίας.» κείμενο 1)

β. Λάθος (3^η παράγραφος, «Η γνώση του παρελθόντος είναι απαραίτητη για την κατανόηση του παρόντος.» κείμενο 1)

γ. Σωστό (3^η παράγραφος, «Η ιστορία είναι μια πράξη αυτογνωσίας, μια πράξη γνώσης για τον συλλογικό μας εαυτό, απαραίτητη για να καταλάβουμε τον πολιτισμό μας.» κείμενο 1)

δ. Σωστό (5^η παράγραφος, «... η επέτειος είναι μια μέρα άκρως κοινωνική. Πάει παντού. Και σε χαρές και σε απώλειες.»)

ε. **Σωστό** (7^η παράγραφος, «Για να δώσω και την πιο εγκόσμια μορφή στην επέτειο, ας πω ότι είναι ένα δωρεάν μεταφορικό μέσον με το οποίο μεταφέρεται το πολυπληθές παρελθόν εδώ στο παρόν.»)

B2.α.

- Μορφή του τίτλου:
 - ευθεία ερώτηση
 - α' πληθυντικό πρόσωπο
 - προτρεπτική υποτακτική

- Επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα:
 - προϊδεάζει τον αναγνώστη για το θέμα (ιστορικός εγγραμματισμός) και προκαλεί το ενδιαφέρον και τον προβληματισμό του.
 - προσδίδει στον λόγο οικειότητα και τονίζει ότι αναφέρεται σε ένα συλλογικό ζήτημα.
 - προτρέπει τους αναγνώστες να αναγνωρίσουν την αξία της ιστορικής γνώσης.

[Η απάντηση πρέπει να διατυπωθεί σε συνεχόμενο λόγο.]

β. Ο συντάκτης στο τέλος του προλόγου παραθέτει τα αυτούσια λόγια ορισμένων φοιτητών του, οι οποίοι εκφράζουν τον προβληματισμό τους και έμμεσα την απαξίωσή τους σχετικά με την αναγκαιότητα μάθησης των γεγονότων του παρελθόντος. (Πρόκειται για μια μαρτυρία η οποία λειτουργεί ως τεκμήριο που επιβεβαιώνει την άποψη του συγγραφέα για την άρνηση της ιστορικής γνώσης εκ μέρους των νέων.) Μάλιστα, η μετάβαση από τον τριτοπρόσωπο λόγο του συντάκτη, που είναι τυπικός και ουδέτερος στον πρωτοπρόσωπο λόγο της μαρτυρίας των φοιτητών προσδίδει όχι μόνο βιωματικότητα και οικειότητα, αλλά και διαλογικότητα-προφορικότητα στον λόγο, κεντρίζοντας την προσοχή και εξασφαλίζοντας ήδη από την αρχή του κειμένου τη συμμετοχή του αναγνώστη.

B3.

Πρόθεση της Κικής Δημουλά στο απόσπασμα είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με τον ρόλο της επετείου στη διατήρηση της μνήμης.

- Για να το επιτύχει αξιοποιεί την **προσωποποίηση** (Διότι έχουν και οι απώλειες κάθε τόσο τα γενέθλιά τους – αυτές κι αν δεν θέλουν να ξεχαστούν...) Με την προσωποποίηση η συγγραφέας επιτυγχάνει με τρόπο ζωντανό και παραστατικό να τονίσει ότι οι απώλειες εκείνες που σημάδεψαν την ιστορία πρέπει να παραμένουν αναλλοίωτες στη συλλογική μνήμη/συνείδηση.
- Στη συνέχεια, η Κική Δημουλά παραθέτει ένα **ασύνδετο σχήμα** (Τιμά τους ήρωες, ... στον κάθε αγνοούμενο). Η αναφορά, μάλιστα, σε όσους θυσιάστηκαν με αυταπάρνηση για τα υψηλά ιδανικά της πατρίδας (ήρωες, άγνωστο στρατιώτη, στον κάθε αγνοούμενο), στο υπέρτατο εθνικό σύμβολο (σημαία) και σε σημαντικά ιστορικά γεγονότα (Θερμοπύλες) γεννά συναισθήματα υπερηφάνειας και θαυμασμού για το ιστορικό μας παρελθόν. Μετατοπίζει την εστίαση της προσοχής μας από τους επώνυμους ήρωες στους απλούν ανώνυμους αγωνιστές (στον κάθε αγνοούμενο).
- Τέλος, με την επιλογή **α΄ πληθυντικού** ρηματικού προσώπου (γονείς μας) και **β΄ ενικού** ρηματικού προσώπου (παιδιά σου, φωτογραφία σου) επικαλείται τις προσωπικές εμπειρίες και τα βιώματα κάθε αναγνώστη. Με το απλό, οικείο και άμεσο ύφος που υιοθετεί η συγγραφέας επιτυγχάνει να συγκινήσει αποτελεσματικότερα το αναγνωστικό κοινό.

[Στην απάντησή μας θα μπορούσαμε, επίσης, να συμπεριλάβουμε:

- ✓ την παρομοίωση (Για να δώσω και την πιο εγκόσμια μορφή στην επέτειο, ... εδώ στο παρόν)
- ✓ τα συναισθήματα φορτισμένο λεξιλόγιο (απώλειες, ηρωισμός, αγάπες)
- ✓ την εικόνα (-ιδού η νύφη... η παλιά φωτογραφία σου).]

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Ερμηνευτικό σχόλιο

Εισαγωγικά

- Το απόσπασμα του διηγήματος αναφέρεται στην ανακάλυψη ενός ταγαριού, μιας ξεχασμένης τσάντας από την εγγονής της οικογενείας.
- Επομένως, αναδεικνύει την αξία που έχουν τα οικογενειακά κειμήλια και την ανάγκη μέσω αυτών να συνδεθούμε με το παρελθόν.

Απάντηση στο 1^ο ερώτημα:

- Το ταγάρι, αντιπροσωπεύει τα βιώματα, τον τρόπο ζωής ενός παρελθόντος που τώρα αναδύεται στην συνείδηση της αφηγήτριας. Αντιπροσωπεύει μια οικογενειακή παράδοση, μια οικογενειακή ιστορία (όπως δηλώνει και ο τίτλος του διηγήματος) συνυφασμένη με τη ζωή της κοινότητας. (Η αφήγηση εμπλέκει τέσσερα πρόσωπα διαφορετικής ηλικίας, που αντιπροσωπεύουν τη σχέση τεσσάρων διαδοχικών γενεών με την παράδοση και την ιστορία, άρα προβάλλει τέσσερα διαφορετικά χρονικά επίπεδα.)

ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

- Η αξία του αντικειμένου και των συναισθημάτων, των βιωμάτων που αυτά μεταφέρουν δεν γίνεται πάντα αντιληπτή από τα πρόσωπα-χαρακτήρες που μετέχουν στην αφήγηση. Η μητέρα της αφηγήτριας αντιμετωπίζει την «ανακάλυψη» με κάποια ειρωνεία («γέλασε»), δίνει σ' αυτό ένα διαφορετικό νόημα («οικολογικές ανησυχίες») ή «θέλει να το ξεφορτωθεί» (αφηγηματικό σχόλιο για την απορριπτική διάθεση της μητέρας).
- Με την αναδρομή («Το είχε φτιάξει... προίκας της») η αφηγήτρια ανοίγει ένα παράθυρο στο παρελθόν, ενεργοποιώντας τη μνήμη της γιαγιάς. Ανακαλεί, με αυτό τον τρόπο, την αξία του ταγαριού, καθώς συμβολίζει τη σύνδεση των γενεών μέσω της μεταβίβασης του στο πέρασμα του χρόνου από κάθε γενιά στην επόμενη. Η διαδικασία αυτή δεν συνιστά μία απλή μηχανική ενέργεια, αλλά μία διαδοχή βιωμάτων που αισθητοποιεί το συναισθηματικό δεσμό των προσώπων μέσα από το «ταξίδι» του ταγαριού.
- Η σύντομη αναφορά της γιαγιάς σε ευθύ λόγο («πράγματα για μια ζωή») τονίζει τον δεσμό με το αντικείμενο.
- Με την υφολογική επιλογή του βραχυπερίοδου λόγου («Η μαμά της. Τα έλεγε αυτά με νοσταλγία. Η γιαγιά.») αποτυπώνεται η χρονική διαδοχή των προσώπων που μετέχουν στην αφήγηση (προγιαγιά, γιαγιά, μητέρα, εγγονή), έχοντας ως συνδεδετικό ιστό το ταγάρι.
- Το ταγάρι ξυπνά τη νοσταλγία της γιαγιάς για τον τρόπο ζωής του παρελθόντος στην κοινότητα. (Σύντομη αναδρομική αφήγηση: «Μου διηγήθηκε τα νυχτέρια»).
- Τέλος, η γιαγιά με την απορία που εκφράζει στο σύντομο διάλογο με την εγγονή («Γιατί τι θα έχω παραπάνω εκεί», δηλ. στην Αθήνα) δείχνει την επιμονή της, να μην απαρνηθεί το παρελθόν, όσο κι αν προσαρμόζεται στο παρόν («άνοιξε αντανακλαστικά την τηλεόραση»).

Απάντηση στο 2^ο ερώτημα:

Προσωπικά θα κρατούσα το ταγάρι:

- Θα το θαύμαζα σαν δημιούργημα της λαϊκής, παραδοσιακής τέχνης με αξία αισθητική και χρηστική.
- Για μένα θα ήταν ένα ενθύμιο, που θα μου επέτρεπε να ξανασκέφτομαι τους μεγαλύτερους ανθρώπους της οικογένειας.
- Γιατί θα μου επέτρεπε να ξανασκεφτώ για τον τρόπο ζωής του παρελθόντος, αλλά και γιατί ένα κειμήλιο από το παρελθόν με βοηθά να αναλογιστώ την ιστορία και της οικογένειας και του τόπου μας.

(Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε και την αντίθετη άποψη, παραθέτοντας άλλα επιχειρήματα.)

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Ζώντας την ιστορία

«Αξίζει να μαθαίνουμε γι' αυτούς τους νεκρούς. Αξίζει να γνωρίζουμε τι έκαναν, πώς σκέφτονταν, πώς ζούσαν» αναφέρει στον πρόλογο του βιβλίου του ο Ραϋμόνδος Αλβανός. Πράγματι, η γνώση του παρελθόντος αποτελεί εφόδιο, ώστε να κοιτάμε με ώριμη και καθαρή ματιά το παρόν και το μέλλον. Ωστόσο, η σύγχρονη πραγματικότητα δείχνει ότι η σχέση μας με την ιστορία είναι αποσπασματική, σε μια εποχή, όπου οι πολιτικές και κοινωνικές μεταβολές απαιτούν να αναγνωρίσουμε την αξία της.

Α' ζητούμενο – Αξία ιστορικής γνώσης

1. Η ιστορική γνώση προσφέρει τη δυνατότητα να ερμηνεύσουμε τις σύγχρονες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες > αποφυγή λαθών του παρελθόντος, εντοπισμός των αιτιών των σύγχρονων προβλημάτων > πνευματική ωριμότητα και διδάγματα > αντιμετωπίζουμε τα διλήμματα, τις προκλήσεις ενός διαρκώς μεταβαλλόμενου κόσμου (> ερεθίσματα για δράση και δημιουργία)
2. Η κατανόηση των δυναμικών σχέσεων μεταξύ λαών και πολιτισμών και του ρόλου που διαδραμάτισαν στη διαμόρφωση του κόσμου όπως τον γνωρίζουμε σήμερα > συνειδητοποίηση της μοναδικότητας κάθε λαού – πολιτισμού > απομάκρυνση από

προκαταλήψεις. Ταυτόχρονα: διαμόρφωση οικουμενικής συνείδησης > εδραίωση πολιτισμού ειρήνης.

3. Καλλιέργεια εθνικής συνείδησης – άδολος πατριωτισμός μέσα από τη γόνιμη συνομιλία με το παρελθόν > δημιουργική αφομοίωση των αξιών, των πνευματικών κατακτήσεων και των ιδανικών των προγόνων μέσα από την ανάδειξη και των μελανών περιόδων της εθνικής ιστορίας (εθνική αυτογνωσία) > η ιστορική μνήμη συνδέει τους ανθρώπους > καλλιεργεί τη συλλογικότητα, αναδεικνύει την κοινή ταυτότητα.

Β' ζητούμενο – Η κατάκτηση της ιστορικής γνώσης μπορεί να προκύψει μόνο με τη βιωματική επαφή που προσφέρεται στους νέους από τους φορείς κοινωνικοποίησης.

1. Η επαφή με το ιστορικό παρελθόν ξεκινά από την παιδική ηλικία: διάλογος με τους μεγαλύτερους, αφηγήσεις, παραμύθια > καθοριστικός ο ρόλος του παππού, της γιαγιάς > επαφή με την προφορική παράδοση – τις προσωπικές μαρτυρίες και την ιστορία, όπως βιώθηκε.
2. Με πρωτοβουλία τόσο των γονέων όσο και των εκπαιδευτικών: επισκέψεις σε χώρους και μουσεία αρχαιολογικού ενδιαφέροντος και τόπους ιστορικής μνήμης της χώρας μας που θα μας γνωρίσουν τη μακρόχρονη ιστορική και πολιτισμική παράδοση > τόνωση ενδιαφέροντος για τον μνημειακό πολιτισμό μας και τα λαογραφικά στοιχεία. Μάλιστα, εμείς ως μαθητές να αναλαμβάνουμε στο πλαίσιο της βιωματικής μάθησης τον ρόλο του ξεναγού > κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των συμμαθητών μας.
3. Συμμετοχή σε πολιτιστικές δράσεις με ιστορικό περιεχόμενο που διοργανώνονται από φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης και εκπαιδευτικούς (αναβίωση παραδόσεων, εορτασμός επετείων) που θα ενθαρρύνουν τους μαθητές να γνωρίσουν σε βάθος την ιστορία του τόπου μας (Αναφορά στο κείμενο 2). Με την ιδιότητα του μαθητή: Διοργάνωση καλλιτεχνικών δράσεων (θεατρικές παραστάσεις, κινηματογραφικές προβολές, εκθέσεις φωτογραφίας) > η ιστορική μάθηση ξεφεύγει από τη στείρα παρουσίαση που έχουμε συνηθίσει.
4. Το σχολείο μπορεί να μεριμνήσει για τη βιωματική επαφή με τα ιστορικά δεδομένα άλλων χωρών (ιστορικοί όμιλοι, εκπαιδευτικές εκδρομές και ανταλλαγές μαθητών) > κατανόηση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων κάθε λαού και εμπάθυνση στις αξίες που διαμόρφωσαν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα και τον παγκόσμιο χάρτη.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Πολλοί μας χαρακτηρίζουν ως μια γενιά ιστορικά αναλφάβητων. Η ιστορία όμως αποτελεί πηγή γνώσης και σημείο αναφοράς για όλους μας. Γι' αυτό οφείλουμε να επαναπροσδιορίσουμε τη σχέση με το παρελθόν. Αν λοιπόν θέλουμε να πρωταγωνιστούμε στη διαμόρφωση της κοινωνίας που οραματιζόμαστε, θα πρέπει να επιδιώξουμε τη δημιουργική επαφή με τα στοιχεία που καθόρισαν τη συλλογική πορεία μας στον χρόνο.

www.irakleitos.gr